

Foto: Ylwa Yngvesson

Risk för statsstyrt medielandskap

Enligt regeringen ska medieutredningen främja "kvalitetsjournalistik och lokalt nyhetsmaterial". Men sådan normbildning vid utformningen av ett statligt stöd är direkt olämpligt när det gäller den fria åsiktsbildningen, skriver Nils Funcke.

En viss nervositet inställer sig efter läsningen av regeringens direktiv till den nya medieutredningen.

Oron blir rent fysisk vid en parallell läsning av Hans-Gunnar Axbergers skildring inifrån den senaste presstödsutredningen. Hans skrift, En misslyckad utredning – SOU 2013:66 (Juridisk Rapportagebyrå) är en uppgörelse med presstödet som sådant och med arbetet inom kommittén som han ledde.

Istället för att söka nya lösningar i ett nytt medielandskap präglades slutfasen av kommitténs arbete av ett "så oförblommat hänsynstagande till partipolitiska särintressen" att Axberger som då var JO kände sig illa till mods. Istället för principer gick räkneshurorna varma för att se vilken tidningstitel som skulle få vad. Ledamöter som ville tänka nytt vek ned sig för att hålla ihop partikonstellationerna.

Det är ingen uppbygglig bild Axberger ger. Kommittén drivs långt bort från idealet för en statlig utredning. Istället för att pröva fritt och ifrågasätta invanda strukturer ser sig flera ledamöter som beslutfattare.

Sedan presstödet kom till efter en politisk kohandel mellan Centerpartiet och den socialdemokratiska regeringen har det bedrivits ett tjuv- och rackarspel. Nära 50 år av ett aldrig sinande flöde ur det statliga ymnighetshornet med nya stödformer och kreativa tidningsdirektörer som mjölkat kossan maximalt.

Att det blivit så ligger i systemets natur eftersom stödet är selektivt och utformats för att rädda vissa tidningar. Visserligen inte en statsdirigerad nyhetsförmedling men ett statsstyrt medielandskap.

Presstödet strider mot den så kallade etableringsfriheten i tryckfrihetsförordningen. Bestämmelsen innebär att staten och allmänna organ inte negativt får särbehandla vissa medier på grund av deras innehåll eller inriktning. Även positiva åtgärder får samma snedvridande effekt. Undantaget har varit och bör vara public service. Men där har ägaren, staten, ett ansvar att sätta ramar som tar hänsyn till övriga mediers möjlighet att överleva.

Presstödet är dött och borde dödsförklaras. Men liket rör sig.

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke förväntar sig att regeringens nya medieutredare Anette Novak presenterar konkreta, genomarbetade och långsiktiga förslag till "nya mediepolitiska verktyg".

I DN i dag, 19 mars, förtydligt till "politiska verktyg".

Visserligen talas om "nya" verktyg. Men statlig verkstad ska det bli.

Enligt direktivet ska utredarens förslag främja en journalistik som präglas av "mångfald, allsidig nyhetsförmedling, kvalitet och fördjupning".

I direktiven talas också om "kvalitetsjournalistik och lokalt nyhetsmaterial".

För att klara det krävs selektiva stödformer.

Men hur ska skillnaden mellan ytlighet och fördjupning, mellan kvalitet och strunt inom journalistiken definieras? Och var ska gränsen för vad som överhuvudtaget ska få kallas journalistik dras i dagens mediasamhälle? Och menar regeringen allvar med att lättviktigt material inte ska subventioneras med statliga pengar torde Public Serviceföretagen avlövas en del av sitt anslag.

Att ge sig ut på detta gungfly av normbildning vid utformningen av ett statligt stöd är direkt olämpligt när det gäller den fria åsiktsbildningen.

Det öppnar också för tankar att stöd bara ska utgå till medier som är demokratiskt sinnade eller verkar för jämställdhet som förra kulturministern tänkte sig.

Axberger som in på bara sinnet fått erfara rävspelet om presstödet pläderar i sin bok för ett generellt utformat stöd. En tanke som Alice Bah Kuhnke inte nämner, möjligtvis eftersom hon inte kan tänka sig det.

Regeringen och ytterst riksdagen bör utforma åtgärder som gagnar den fria åsiktsbildningen oavsett form och innehåll. Det bör inte göras någon skillnad mellan webbtidningar, dagstidningar, böcker, etermedierna och tidskrifter. Alla selektiva stöd bör avskaffas utom det syftar till att underlätta för personer med funktionsnedsättningar. På motsvarande sätt bör pålagor som moms och skatt likställas.

Kanske finns lösningen i att sänka de sociala avgifterna för verksamheter som faller in under yttrandefrihetsgrundlagarna, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Det vill säga periodiska skrifter, böcker och webbplatser med utgivningsbevis.

Att sänka kostnaden för arbetskraften skulle främja anställningen av journalister. Visst finns gränsdragningsproblem och visst måste avgränsningar göras. Men passa på att pröva tanken eftersom regeringen den här gången varit klok att hålla partierna på armlängds avstånd från utredningen.

Novak – våga!

Nils Funcke

Journalist och tidigare utredningssekreterare i Yttrandefrihetskommittén

Publicerad 19 mar 2015 16:06

Adress till denna artikel:

<http://www.expressen.se/debatt/risk-for-statsstyrt-medielandskap>